

2024-05-24

Attentions svar på ut ur utsatthet SOU: 2023:97

Riksförbundet Attention är en intresseorganisation för personer med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF) och deras familjer. Vi företräder personer med egna funktionsnedsättningar, anhöriga och personal som möter våra grupper inom till exempel skola, vård, socialtjänst, arbetsförmedling och Försäkringskassan. Bland våra medlemmar finns personer med adhd, autismspektrumtillstånd, Tourettes syndrom, språkstörning samt personer med nedsatt förmåga att läsa, skriva och räkna. Attention har cirka 20 000 medlemmar och ett 50-tal lokala föreningar runt om i landet.

Riksförbundet Attention har tagit del av utredningens underlag och förslag. I utredningen framgår det som tydligt att personer med funktionsnedsättning är extra utsatta för att hamna i prostitution. Utredningen bidrar i detta med ökad kunskap och särskilt sätter de ljus på den utsatthet som kommer med en funktionsnedsättning som NPF.

Kommentarer gällande utredningens förslag

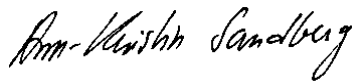
Utredningen har identifierat att särskilt utsatta grupper med större riska att hamna i prostitution är exempelvis flickor och pojkar placerade enligt Lagen om vård av ung. Vi vet att många av de som är placerade enligt LVU har en neuropsykiatrisk diagnos eller problematik. Det är därför väldigt viktigt att utredningen sätter ljus på den utsatthet dessa unga befinner sig i.

Utredningen föreslår en specialiserad lågtröskelverksamhet för att fånga upp personerna som vill lämna prostitution. Man föreslår att det ska erbjudas behandlingsstöd för den komplexa problematik som gruppen har. Det ska också finnas samlad och lättillgänglig information om var den utsatta kan söka stöd och vård, samt att det ska finnas tydliga riktade kontaktvägar till de målgrupper som utredningen har identifierat. Dessutom ska det uppsökande arbetet intensifieras. Utredningen beskriver också vikten av att det finns kontinuitet genom exitprogrammet och att kommuner ska kunna ansöka om ekonomisk ersättning för att kunna erbjuda individer ett fullgott stöd enligt exitprogrammet.

Attention anser att det är viktigt att fånga upp dessa utsatta individer och att ge dem det stöd och den vård de har behov av. Vi menar här att det är otroligt viktigt att det inom den uppsökande verksamheten samt i den vårdande verksamheten måste finnas kunskap om neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Det är därför glädjande att man föreslår medel till forskning kring anpassade vård och behandlingsformer samt insatser. Där är det otroligt viktigt att det finns ett funktionshinderperspektiv.

Avslutande ord

Utöver utredningens förslag för de som redan befinner sig i prostitution vill Attention, med vetskap om att det inte låg i utredningens uppdrag, ändå lyfta på vikten av också att jobba förebyggande för att minska risken att hamna i prostitution. Många utredningar har visat att just unga med NPF är en särskild utsatt grupp med ökad risk och utsatthet för att hamna i destruktiva miljöer av olika slag. Det kan handla om kriminalitet, sexuellt utnyttjande, prostitution men också självskada och ensamhet. Gemensamt här är att samhället har misslyckats med att fånga upp dessa utsatta ungdomar tidigt. Vi måste kunna arbeta både förebyggande och åtgärdande samtidigt.

Ann-Kristin Sandberg
Förbundsordförande

2024-05-24

Attentions svar på remissen Sexuellt utnyttjande i pornografiska syften - våldsutsatthet som behöver synliggöras SOU: 2023:98

Riksförbundet Attention är en intresseorganisation för personer med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF) och deras familjer. Vi företräder personer med egna funktionsnedsättningar, anhöriga och personal som möter våra grupper inom till exempel skola, vård, socialtjänst, arbetsförmedling och Försäkringskassan. Bland våra medlemmar finns personer med adhd, autismspektrumtillstånd, Tourettes syndrom, språkstörning samt personer med nedsatt förmåga att läsa, skriva och räkna. Attention har cirka 20 000 medlemmar och ett 50-tal lokala föreningar runt om i landet.

Riksförbundet Attention har tagit del av utredningens förslag som handlar om frågor av stor betydelse för våra medlemsgrupper. I utredningen framgår det att en stor del av den målgrupp som utredningen omfattar har NPF-diagnoser eller liknande problematik. Utredningen bidrar på så vis med ny viktig kunskap som är också viktig för oss som förbund.

Kommentarer gällande utredningens förslag

Utredningen har haft tre deluppdrag:

- Uppdraget att kartlägga kunskapsläget om vuxnas utsatthet för våld eller andra övergrepp samt om exploatering av barn, vid produktion eller distribution av pornografi i Sverige.
- Uppdraget att föreslå hur tillgången till skydd, stöd och vård kan förbättras.
- Uppdraget att analysera brottslighet kopplad till produktion och distribution kopplad till produktion och distribution av pornografi.

Vi kommenterar de delar som rör tillgång till skydd, stöd och vård mer specifikt i avsnittet nedan.

Riksförbundet Attention tycker att utredningen är mycket viktig i sin helhet och vi är positiva till utredningens förslag. Vi ser i vårt arbete med personer med NPF som lever i social utsatthet att det finns många delar av samhället som behöver utvecklas och förbättras för att både upptäcka, förebygga och hjälpa och stödja personer med NPF som blir sexuellt

utnyttjade för pornografiska syften. Utredningens del som rör synliggörande genom kartläggning av omfattningen av både vilka som är utsatta, hur våldet yttrar sig och hur det påverkar hälsan ser vi som en mycket viktig och en grund för fortsatt kunskapshöjande insatser i linje med utredningens förslag.

Utredningen visar tydligt att personer med NPF är överrepresenterade när det kommer till personer som utnyttjas sexuellt i pornografiska syften. Att NPF medför en sårbarhet för att hamna i missbruk, våldutsatthet, social utsatthet och i utanförskap vet vi från både forskning och våra egna rapporter. Därför är utredningen ett viktigt steg i arbetet för att öka samhällets möjlighet att stötta och hjälpa personer som hamnar i utanförskap och utnyttjande. Attention anser att det finns stort behov av att se denna utsatthet som en del av det större utanförskap och utnyttjande som personer med NPF riskerar att hamna i om man inte får rätt stöd från samhället.

Kapitel 16

Överväganden och förslag för att förbättra förebyggande arbete samt skydd, stöd och vård.

Attention ser mycket positivt på de områden som utredningen lyfter som särskilt viktiga i sina bedömningar och förslag. Vi är positiva till att man särskilt lyfter vikten av att beakta de riskgrupper som utredningen identifierat, där personer med funktionsnedsättning ingår. Här skulle vi vilja tydliggöra att NPF är en osynlig funktionsnedsättning vars symptom syns men kan vara svårtolkade eller svårförstådda av en mindre kunnig omgivning. Dessutom saknar många diagnos då man av olika anledningar aldrig genomfört en utredning, men dessa individer kan likväl ha stor problematik. Det kan handla om att man är äldre, att man är kvinna eller att man växt upp i social utsatthet och att utredning därför aldrig har aktualiserats. Denna osynlighet gör det särskilt svårt att identifiera utsattheten både för den som är utsatt och för den som ska upptäcka eller stödja/hjälpa. Vi ser därför att det är viktigt att man ser till att stödfunktioner har adekvat kunskap.

16.2 Kunskapsutvecklingen- och metodutvecklingen behöver stärkas.

Attention är positiva till att stärka upp kunskapsutveckling- och metodutveckling genom att föreslå en medicinsk och social utvärdering av lämpliga metoder och tillsätta forskningsmedel. Vi är också positiva till att man så tydligt lyfter ut behov av anpassade behandlingsmetoder för gruppen med NPF-diagnos. Här vill vi påtala vikten av behandlingsmetoder som kan möta behov av personer med komplex problematik, till exempel både missbruk, psykiatriska diagnoser t ex trauma eller emotionellt instabilt personlighetssyndrom (EIPS) samt NPF då det är mycket vanligt med flera olika slags samsjuklighet hos personer i social utsatthet (denna kontext ej undantagen).

16.3 Insatser på bred front behövs för en ökad kunskap bland vuxna och barn.

Vi ser att det som mycket positivt att utredningen på ett så tydligt sätt lyfter vikten av att genomföra satsningar tillsammans med idéburna organisationer, då vi har en bred erfarenhet av våra målgrupper (i vårt fall specifikt NPF) och hur man på ett bra sätt kan möta de särskilda utmaningar som kommer med vår medlemsgruppers förutsättningar och behov. I vårt fall har vi förutom kunskap om NPF, också stor kunskap om de livsomständigheter som funktionsnedsättningarna kan medföra – särskilt om anpassningar och stöd saknas, t ex ökad risk för missbruk, våldutsatthet, sexuellt utnyttjande, kriminalitet, placering i samhällsvård och hur viktigt det är med insatser på bred front och med en ökad kunskap. Både hos de som riskerar att utsättas, deras anhöriga och de som möter dessa vuxna och barn i t ex skola och

vård. Här är det bra att man exemplifierar med familjehem, då det är väl känt att barn som är placerade kan vara särskilt utsatta. Detta kunde tydliggöras än mer, med en särskild satsning på kunskap till HVB och familjehem, som dessutom ofta har barn med NPF placerade hos sig.

Vad gäller stöd till vårdnadshavare vill vi påtala den höga grad av ärftlighet som finns inom detta område och att det därför är viktigt att det finns material och kommunikationsmetoder som är anpassade till föräldrar, som liksom sina barn kan ha NPF och därmed nedsatt kognitiv förmåga. Informationshantering kan vara en stor utmaning för personer med NPF och är ett av de områden där det alltid behöver finnas med anpassningar, i form av t ex visuellt stöd, lättläst språk, filmer m.m.

Attention är positiva till att man lyfter att ansvariga myndigheter genomgående ska verka för att informationen når de riskgrupper som har identifierats, dvs. bland annat personer med funktionsnedsättning.

16.4 Nationella kunskapsstöd behöver utvecklas

Vi är positiva till att ta fram nationella kunskapsstöd och att man särskilt lyfter ut de utsatta målgrupperna, inklusive NPF.

Socialtjänsten och hälso- och sjukvård ska ha tillgång till stöd som bygger på nästa tillgängliga kunskap. Utredningen konstaterar att det finns behov av att bli bättre på att upptäcka utsatthet och behov av skydd, stöd och vård och förordar därför kunskapsstöd. Steget till att söka hjälp från offentliga verksamheter är ofta mycket stort för en person i utsatthet. Det vore dock önskvärt om stödet var mer uttalat också riktar sig till verksamheter som arbetar som utförare, till exempel familjehem, HVB-hem och SiS-hem men även insatser i öppenvård som t ex boendestödjare, kontaktpersoner inom LSS och kommunens socialtjänst. Det är ofta de som arbetar nära den utsatte och som skapa den viktiga tillit som ofta är helt avgörande för att våga berätta och be om hjälp.

Yrkesverksamma inom skolor ska ha tillgång till kunskapsstöd utifrån nästa tillgängliga kunskap samt Stöd för att skapa trygga och inkluderande samtal bör särskilt riktas till yrkesverksamma som möter målgruppen. Att medvetandegöra barn och unga om vad som är sexuellt våld och vad som är en bra och dålig relation är oerhört viktigt och skolan är en självklar plats för detta. Det finns dock en risk för att man missar en stor grupp barn, där barn med NPF är överrepresenterade och det är barn med problematisk skolfrånvaro. Detta behöver man vara medveten om i både framtagande och tillämpandet av material som ska finnas på skolor och ha strategier för. Vi är därför positiva till att man även satsar på att skapa trygga och inkluderande samtal för verksamheter utanför skolans värld (16.4.5). Vi kan inte nog poängtera att barn och unga med NPF är ofta försenade i sin kognitiva utveckling, har lägre impuls kontroll och svårt i det sociala samspelet. Detta i kombination med en svår skolsituation skapar en utsatthet som skolorna behöver vara särskilt medvetna om och vara extra vaksamma på, så att dessa barn fångas upp, skyddas och ej går under radarn.

16.6 Kommuner och regioner bör ges stöd att utveckla arbetet

Attention är positiva till att kommuner och regioner får stöd i arbetet med att utveckla det förebyggande arbetet genom att inkludera det förebyggande arbetet i överenskommelse mellan staten och Sveriges Kommuner och Regioner, det brottsförebyggande arbetet inom kommunerna och de läns gemensamma samverkansstrukturerna för stöd, skydd och vård.

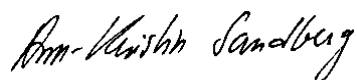
Attention instämmer i utredningen kring att det är av oerhörd vikt att tidigt kunna identifiera de barn och unga som tillhör gruppen sexuellt riskutsatta och erbjuda stöd genom hela processen, i en hel och sammanhållen vårdkedja. Utredningen lyfter till exempel de långa köerna till BUP som en faktor som försvårar möjligheten att få hjälp, vilket vi helt instämmer

i. En fungerande vård är helt nödvändig för att de förslag som utredningen lägger ska få önskvärd effekt.

Ytterligare en pusselbit som utredningen lyfter som avgörande är behovet av att stärka samordningen av skydd, stöd och vård. Det är positivt att man vill ge Länsstyrelserna i uppdrag att stödja utvecklingen av samordning kring målgruppen och att det ska göras inom redan befintliga strukturer samt att man vill se hur samordning kan utvecklas i kommuner och regioner utifrån arbetssätt som redan idag finns. Vi vill dock poängtera att för många i målgruppen som har NPF och annan psykiatrisk problematik inklusive missbruk är inte samordning av insatser genom exempelvis SIP-möten tillräckligt. Verksamheter behöver samarbeta med varandra sömlöst och utifrån ett helhetsperspektiv.

Avslutande kommentarer

Sammantaget är vi positiva till utredningens förslag och vi understryker vikten av att se detta med sexuellt utnyttjande i pornografiska syften som en del av en större problematik som kräver en vilja att hitta större och mer övergripande lösningar utifrån ett helhetsperspektiv, där grundproblematiken är den ökade utsatthet som vissa individer har när det kommer till att hamna i destruktiva miljöer.

Ann-Kristin Sandberg
Förbundsordförande